

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o kontrole dokumentácie a materiálno-technického zabezpečenia v reedukačných centrách, diagnostických centrách, liečebno-výchovných sanatóriách v školskom roku 2009/2010 v SR

Počas tematických inšpekcií sa úloha plnila v 6 krajoch v 15 špeciálnych výchovných zariadeniach (ŠVZ) s vyučovacím/výchovným jazykom slovenským, čo predstavuje 56 % všetkých ŠVZ. Z toho bolo 5 reedukačných centier (RC), 4 diagnostické centrá (DC) a 6 liečebno-výchovných sanatórií (LVS). Jedno LVS bolo súkromné. Celkový počet výchovných/diagnostických skupín v zariadeniach bol 97 s počtom detí 657, celkový počet tried ZŠ 56 s počtom žiakov 497. Úloha sa realizovala prostredníctvom dotazníkov zadávaných riaditeľom škôl, kontrolou dokumentácie a prehliadkou priestorov zariadení. Získané informácie sa doplnili rozhovorom s vedením škôl a s ďalšími pedagogickými a odbornými zamestnancami.

Kontrola dokumentácie

Organizačný poriadok vo všetkých kontrolovaných zariadeniach obsahoval potrebné informácie, zohľadňoval vlastné podmienky zariadenia. Ojedinele nebol aktualizovaný a neobsahoval organizačnú štruktúru sanatória. **Školský poriadok** školského zariadenia obsahoval základné pravidlá komunitného spolužitia, práva a povinnosti detí, zásady správania, použitie výchovných opatrení, spoluprácu s rodičmi. Bol prerokovaný v pedagogickej rade, žiaci sa s ním oboznámili pri prijatí a aj v prvý deň školského roka. **Plán práce** školského zariadenia bol dobre vypracovaný, obsahoval stanovené náležitosti, úlohy boli adresné, konkrétne a termínované. Bol prerokovaný v pedagogickej rade. **Rozhodnutia riaditeľa o prijatí žiaka do školského zariadenia** boli v 4 krajoch bez nedostatkov, inde obsahovali formálne nedostatky (citácia neplatného zákona, neuvedenie dôvodu prijatia detí do zariadenia, možnosti preskúmania súdom, chýbalo vyznačenie nadobudnutia právoplatnosti, uvádzané podmienkové prijatie, nesprávny názov školy). Niektorí riaditelia vydávali rozhodnutia o prijatí dieťaťa do zariadenia a rozhodnutia o prijatí do ZŠ, iní v rozhodnutiach o prijatí do zariadenia určili triedu ZŠ, ktorú bude dieťa navštevovať, ďalší vydávali rozhodnutia o prijatí žiakov do ZŠ, rozhodnutia o prijatí žiakov do zariadenia nevydávali. **Školský vzdelávací program (ŠVP)** bol vo všetkých kontrolovaných subjektoch vypracovaný v súlade so štátnym vzdelávacím programom. Uvádzal rozpracované témy **učebných osnov (UO)**, akceptoval rámcové **učebné plány (UP)**, časové dotácie pre jednotlivé predmety korešpondovali s rámcovým učebným plánom, využité boli aj disponibilné hodiny. Vytváranie školských vzdelávacích programov v špeciálnych školách o rok neskôr ako v bežných školách a súčasne prijímanie žiakov z bežných ZŠ s nutnosťou zachovania kontinuity vo vzdelávaní riešili v dvoch krajoch po konzultácii s ministerstvom školstva vypracovaním školských vzdelávacích programov v 1. a 2. ročníku ako v bežnej ZŠ, v ostatných krajoch individuálnou modifikáciou UO podľa potrieb jednotlivých žiakov. **Triedne knihy pre ZŠ** sa viedli na tlačivách ŠEVT schválených MŠ SR, vyplňali sa trvalým spôsobom. Dokumentovali zápisy o preberanom učive. V triede so spojenými ročníkmi sa používala jedna triedna kniha. Ojedinele uvádzali nesprávny názov školy. **Rozvrh hodín** bol racionálne zostavený v súlade s UP, prehľadný, rešpektoval psychohygienické potreby žiakov, bol umiestnený v každej učebni. Učebné osnovy sa rozpracovali do **tematických výchovno-vzdelávacích plánov** jednotlivých vyučovacích predmetov, prispôbovali sa individuálnym vzdelávacím potrebám žiakov. **Školský výchovný program**, veľmi dobre vypracovaný vo všetkých zariadeniach, sa prerokoval v pedagogickej rade a v rade školského zariadenia. Určoval zameranie výchovných úloh s cieľmi, obsahom a princípmi prevýchovy,

stratégie a spôsoby rozvíjania kľúčových kompetencií detí. **Výchovný plán** vychádzal zo školského výchovného programu a skúseností z predchádzajúcich školských rokov na úseku výchovy. Vypracovaný bol na dobrej úrovni. Úlohy z ročného plánu práce sa rozpracovali do týždenného a denného režimu v zariadení. **Denník výchovnej skupiny** viedol kmeňový vychovávateľ pre každú výchovnú skupinu. Obsahoval rozpracovanie konkrétnych činností na jednotlivé dni v týždni podľa výchovného plánu. V LVS v Košickom kraji používali triedne knihy pre školské kluby detí, záznamy viedli trvalým spôsobom, chronologicky. Krúžková činnosť bola zaradená do režimu dňa. **Dokumentácia o záujmovej činnosti** sa viedla pravidelne, obsahovala potrebné údaje. V jednom LVS zapájali každého žiaka do záujmovej činnosti, v menšine zariadení nerealizovali krúžkovú činnosť. **Osobný spis žiaka** malo založené každé dieťa. Vo všetkých zariadeniach boli spisy kompletne, uložené väčšinou u sociálnej pracovníčky. **Individuálny reedukačný program** v RC a DC bol väčšinou vypracovaný prehľadne, konkrétne, na vysokej odbornej úrovni. Zostavili ho na základe vstupnej diagnostiky žiaka, záznamov vychovávateľov a vyučujúcich, hodnotenie vychádzalo z pozorovania, vyhodnotenia škálových dotazníkov, z určenia cieľov prevýchovy a návrhu metód, foriem a reedukačných postupov. Deti umiestnené v DC v Košickom kraji ho nemali vypracovaný, pedagogickí a odborní zamestnanci pravidelne viedli záznamy o ich správaní. V závere pobytu v DC vypracovali **diagnostickú správu o dieťati** s odporúčaním umiestnenia dieťaťa, ďalšej výchovnej starostlivosti, úpravy rodinných pomerov, postupov pri poskytovaní podpornej a terapeutickú starostlivosti. **Záznam o dôvodoch a priebehu pobytu dieťaťa v ochrannej miestnosti** sa viedol v RC pri každom pobyte chovanca v tejto miestnosti. Niektoré záznamy boli neúplné, chýbali údaje o spôsobe zabezpečenia výučby, poskytnutí materiálu na relaxáciu a dôležitých udalostiach počas pobytu chovanca v ochrannej miestnosti (privolanie psychológa, kontakt s rodinou). **Dokumentáciu o poskytovaní psychologickú a psychoterapeutickú starostlivosti** deťom s vývinovou poruchou učenia a deťom s poruchami aktivity a pozornosti v LVS viedli odborní zamestnanci (psychológ a liečebný pedagóg) väčšinou na dobrej úrovni.

Kontrola materiálo-technického zabezpečenia (MTZ)

Podľa osobnej karty sa kontrolovalo **osobné vybavenie dieťaťa** umiestneného do RC a DC na základe rozhodnutia súdu, jeho ošatenie, obuv, hygienické potreby, ich primeranosť, zabezpečenie údržby prostredníctvom RC alebo DC. Každé dieťa dostalo pri nástupe do zariadenia primerané osobné vybavenie, evidované na osobných kartách detí. Zariadenia zabezpečovali údržbu šatstva, posteľnej bielizne, uterákov, poskytovali deťom podľa potreby osobné hygienické potreby. Riaditelia pozitívne hodnotili pomoc sponzorov pre osobné vybavenie detí (ošatenie, obuv).

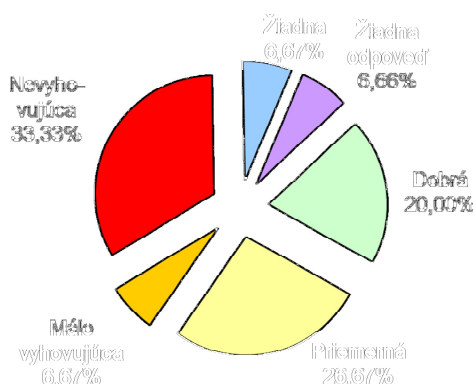
Ochranná miestnosť v RC a **karanténna miestnosť** v DC slúžila na výchovnú izoláciu detí. Požiadavky na podlahovú plochu a výšku, vybavenosť nábytkom, WC, zdroj pitnej vody, stenu v podobe zelenej tabule, osvetlenie, podlahovú krytinu, vykurovanie, okno a zvukové zariadenie boli v súlade s príslušným právnym predpisom. K dispozícii bol materiál na vzdelávanie, relaxačnú alebo inú vhodnú činnosť. V jednom RC nezriadili ochrannú miestnosť, v dvoch ju použili len výnimočne, v jednom zariadení ochrannú miestnosť chovanci úmyselne zničili. V DC v Košickom kraji pobyt dieťaťa v dvoch karanténnych miestnostiach monitorovali kamery, záznamy archivovali.

Prostredníctvom informačného dotazníka pre riaditeľa ŠVZ a prehliadkou priestorov, miestností a kabinetov sa kontrolovalo **zariadenie miestností nábytkom**. Vybavenie **spálň** nábytkom bolo v temer polovici zariadení dobré až veľmi dobré, v tretine priemerné, málo vyhovujúce v päťtine. Počet lôžok v spálni sa pohyboval od 1 do 8, nie vždy boli všetky lôžka obsadené. Značne opotrebovaný, ale funkčný bol nábytok v štátnych zariadeniach, v 1 RC bol úmyselne znehodnotený, steny boli poškodené, polepené a popísané. V RC v oddelení s otvoreným režimom mali nový nábytok, chovanci udržiavali poriadok, pestovali kvety.

Vybavenie **tried** bolo v štvrtine zariadení veľmi dobré, s novým nábytkom, v štvrtine dobré a v ďalšej štvrtine priemerné. V časti tried bol opotrebovaný základný školský nábytok, okná, lavice a podlahy boli poškodené. Zariadenie miestností na **komunitné stretnutia** a **výchovnú činnosť** hodnotila temer polovica riaditeľov ako priemernú, štvrtina ako dobrú. V 1 zariadení poskytli vyradený nábytok zamestnanci. Na tieto účely slúžili aj miestnosti využívané na športovo-relaxačnú činnosť, triedy, klubovne, chodba a dielne. Zariadenie **jedální** bolo podľa tretiny vedúcich zamestnancov veľmi dobré, podľa ďalšej tretiny priemerné, štvrtina ho považovala za dobré. V neštátnom LVS boli chodby zariadenia monitorované kamerovým systémom. **Stav sociálnych zariadení** bol vo viac ako polovici budov dobrý, nevyhovoval v pätine ŠVZ.

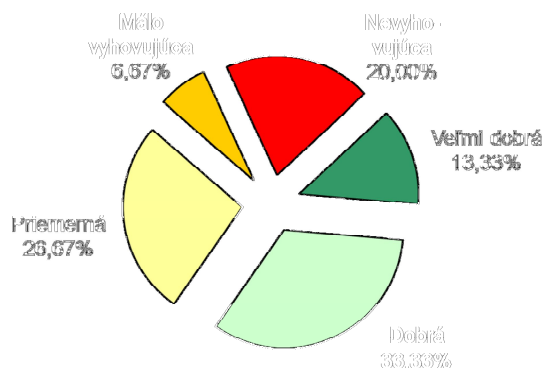
Vybavenosť **pomôckami na vyučovanie** bola v jednotlivých výchovných zariadeniach na rozdielnej úrovni. Vybavenie **učebnicami** považovali vo vyše polovici zariadení za priemernú, pätina riaditeľov za dobrú, pätina za málo vyhovujúcu. V RC chýbali najmä nové učebnice pre 2. stupeň ZŠ, mapy, atlasy a slovníky (pravopisné, synonymické, frazeologické, výkladové), miestami chovanci učebnice úmyselné ničili. V DC a LVS si temer všetci žiaci priniesli učebnice z kmeňovej školy, v LVS chýbali najmä špeciálne učebnice na odstraňovanie vývinových porúch učenia. Vybavenosť **učebnými pomôckami** a **didaktickou technikou** zobrazujú grafy 1 – 3.

Graf 1 Vybavenosť učebnými pomôckami

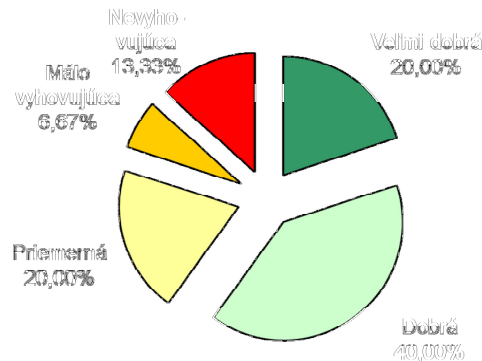
Nevyhovujúci stav vo vybavení učebnicami a žiadne učebné pomôcky z dôvodu akútneho nedostatku finančných prostriedkov udávalo RC v Košickom kraji. Zariadeniam najčastejšie chýbali pomôcky na zemepis, matematiku a fyziku.

Graf 2 Vybavenosť didaktickou technikou

Vybavenosť **informačno-komunikačnými technológiami** (IKT) pre žiakov zobrazuje graf 3.

Graf 3 Vybavenosť informačno-komunikačnými technológiami

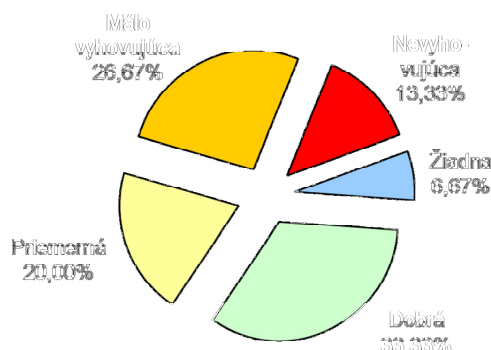
Absencia didaktickej techniky a ojedinelé využívanie IKT na hospitovaných vyučovacích hodinách bolo v Bratislavskom kraji, deti pracovali s IKT najmä s PC v krúžkoch a v rámci výchovnej činnosti v popoludňajších hodinách. V Trnavskom kraji v škole zriadili počítačovú miestnosť, každý žiak mal možnosť pracovať na počítači samostatne. V Nitrianskom kraji v RC na vyučovaní využívali osobné počítače s príslušenstvom, notebooky, interaktívnu tabuľu, dataprojektory, televízory, rádiomagnetofóny, video i CD prehrávače. V LVS mali počítačovú učebňu s prípojkou na internet, tlačiarňou, notebookmi, dataprojektorom, premietacím plátnom, rádiomagnetofónom a CD prehrávačom. V Košickom kraji v RC a DC zariaďovali učebňu s interaktívnou tabuľou. **Kompenzačné pomôcky** vôbec nevlastnili v 40 % zariadení, 20 % malo priemerný počet. V LVS sa občas využívali pri vyučovaní.

Vybavenosť **dielní** strojmi a nástrojmi zhodnotila polovica vedúcich zamestnancov ako priemernú, pätina ako dobrú, pätina ako málo vyhovujúcu. Pracovné prostredie dielní v niektorých zariadeniach bolo priestorovo nevyhovujúce, hospitované vyučovacie hodiny pracovného vyučovania – technickej výchovy sa uskutočnili zväčša v triedach, v iných zariadeniach bola dielňa významnou súčasťou reedukačnej a terapeutickej činnosti. Vybavenosť **telocvične**, posilňovne a priestorov na šport športovými potrebami a výstrojom zhodnotila tretina zariadení ako dobrú, štvrtina ako priemernú. Málo vyhovujúce až žiadne vybavenie bolo v 40 % ŠVZ. Niektorým zariadeniam chýbala telocvičňa, vyučovacie hodiny telesnej výchovy sa realizovali v priestoroch určených na športovanie (posilňovňa, priestor na stolný tenis, chodba).

Pomôckami na výchovnú činnosť (didaktická technika, IKT, spoločenské hry, hudobné nástroje, MTZ na výtvarnú činnosť, pracovnú činnosť) boli vo viac ako polovici ŠVZ zásobené štandardne, v štvrtine dobre až veľmi dobre, v pätine zariadení nevyhovujúco. V neštátnom LVS výchovné skupiny v popoludňajších hodinách uskutočňovali pracovnú činnosť na malom hospodárstve – farme (chov oviec, kôz, ošípaných, kráv, koní). Trom štvrtinám zariadení nechýbali pomôcky na **krúžkovú činnosť**, niekedy ich zabezpečovali sponzori. Pomôcky na **iné voľnočasové aktivity a relaxačnú činnosť** (spoločenské hry, hudobné nástroje, pomôcky na výtvarnú činnosť, pracovnú činnosť a pod.) mali v polovici špeciálnych zariadení v potrebnom množstve, v tretine vyhovujúco. Chýbal spotrebný materiál. **Mediatéka** bola dobre vybavená literatúrou pre deti a mládež vo vyše polovici zariadení, vôbec alebo nevyhovujúco v pätine, odbornú literatúru – včítane špeciálnopedagogickej mali v dostatočnom počte vo väčšine ŠVZ, nevyhovujúco v pätine zariadení. Trištvrté respondentov udávalo dostatočný počet časopisov. Súčasťou mediatéky boli videokazety s rozprávkami a filmami, CD zábavného aj náučného charakteru, DVD a menšie množstvo počítačových programov. V niektorých výchovných zariadeniach žiaci aj pedagógovia využívali mestskú knižnicu, časopisy objednávali v obmedzenom množstve,

CD a DVD vzhľadom na nedostatok financií nekupovali, navštevovali požičovne. Vybavenie pomôckami k informačným technológiám (audiokazetami, videokazetami, CD, DVD, počítačovými programami a pod.) zobrazuje graf 4.

Graf 4 Vybavenosť pomôckami k informačným technológiám

Záver

Dokumentácia sa v kontrolovaných zariadeniach viedla prevažne na dobrej úrovni. zohľadňovala ich podmienky, priebežne sa dopĺňala. Vyskytli sa nedostatky formálneho charakteru, neúplnosť dokumentácie. Osobné vybavenie detí v reedukačných centrách sa zabezpečovalo v súlade s predpismi. V ochrannej miestnosti v RC a karanténnej miestnosti v DC podlahová plocha, výška a vybavenosť spĺňali požiadavky. Zariadenie nábytkom a vybavenosť pomôckami na vyučovanie a výchovnú činnosť boli v jednotlivých zariadeniach rozdielne, od veľmi dobrého zabezpečenia po nevyhovujúce. Málo vyhovujúcu až žiadnu vybavenosť pomôckami celkove mali vo viac ako štvrtine zariadení, kompenzačné pomôcky chýbali v 40 % ŠVZ.

Podnety a odporúčania

krajským školským úradom – zriaďovateľom špeciálnych výchovných zariadení

§ vyčleniť finančné prostriedky na vybavenie špeciálnych výchovných zariadení pomôckami na vyučovanie a výchovnú činnosť

riaditeľom základných škôl pri špeciálnych výchovných zariadeniach

§ odstrániť formálne nedostatky a doplniť dokumentáciu

§ v spolupráci so zriaďovateľmi vybaviť zariadenia pomôckami na vyučovanie, výchovnú činnosť a kompenzačnými pomôckami